

Käsikirja tilannetajuisen viljelyn kehittämiseen pienryhmissä

CARBON
ACTION

BSAG
Baltic Sea Action Group

Käsikirja on tuotettu Hiiliviljelyä tilannetajuisesti (HITTI) -hankkeessa

BSAG:n Hiiliviljelyä tilannetajuisesti (HITTI) -hanke 2022–2024 kehitti tilannetajuisia hiiliviljelymenetelmiä kahden alueellisen viljelijäryhmän voimin ja sen tavoitteena oli tehdä tilannetajuisia viljelyä tunnetuksi valtakunnallisesti.

Viljelijälähtöinen hanke pohjautui vertaisoppimiseen ja se tarjosi osallistuville viljelijöille koulutusta, tapaamisia sekä mittausteknologiaa tiedon keruun ja suunnittelun tueksi.

Tilannetajuinen viljely vahvistaa toimijuuden tunnetta, kasvattaa ruuantuotannon resilienssiä ja vaikuttaa positiivisesti ympäristönsä tilaan.

HITTI-hanke oli osa maa- ja metsätalousministeriön maankäyttö- ja ympäristöministeriön Hiilestä kiinni -ilmastotoimenpidekokonaisuutta.

Käsikirja tilannetajuisen viljelyn kehittämiseen pienryhmissä
BSAG 2024

Lisätietoja bsag.fi

Sisältö

Johdanto	3
1. Tilannetajuisuus uudistavan viljelyn ytimessä	4
1.1 Uudistavan viljelyn yleiset kriteerit.....	4
1.2 Keskeiset käsitteet uudistavassa viljelyssä.....	5
1.3 Hiiliviljelyn ja uudistavan viljelyn aineettomat hyödyt	6
2. Vaiheistettu ohje pienryhmätöihin	7
VAIHE 1 Tavoitteen kiteyttäminen	8
VAIHE 2 Ryhmän kokoaminen	9
VAIHE 3 Ryhmän käytäntöjen sopiminen	10
VAIHE 4 Toimenpiteiden suunnittelu.....	11
VAIHE 5 Toteutus ja havainnointi.....	12
VAIHE 6 Arviointi ja oppien hyödyntäminen	13
VAIHE 7 Jatkosta sopiminen	14
Esimerkki Pirkanmaan ja Uudenmaan pienryhmät kehittävät tilannetajuisia hiiliviljelytoimia	15
3. Työkaluja pienryhmätöihin.....	17
3.1 Pienryhmän pelisäännöt.....	17
3.2 Näin järjestät johdetun tapaamisen	18
3.3 Näin järjestät asiantuntijapuheenvuoron sisältävän etätapaamisen tai webinaarin.....	19
3.4 Työkaluja ja materiaaleja.....	20
Kiitokset	21

**”Tilannetajuisuus on tärkeää
joka tilanteessa. Luontoa
pitää kuunnella ja aistia
kaikin tavoin, jotta oppii
ottamaan senkin huomioon
päätöksenteossa.”**

HITTI-hankkeen viljelijä

Johdanto

Tilannetajuisuus on uudistavan viljelyn perusta. Ennemmin kuin konkreettisia toimenpiteitä, se on tapa ajatella ja toimia sekä pienissä että suurissa päätöksissä. Se ei ole hätiköityä reagoimista, vaan uskallusta muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa ja ymmärtää mahdolliset seuraukset. Ennen kaikkea se on kykyä ennakoida, toimia ja joustaa tilanteen vaatimalla tavalla. Tilannetajuisuus onkin siis joka tilan omiin olosuhteisiin parhaiten sopivien päätösten löytämistä.

Alati muuttuvissa olosuhteissa pienryhmä voi olla oiva tuki viljelymenetelmien kehittämiseen sekä tilannetajuisen päätöksenteon vahvistamiseen. Ryhmien kokoaminen ja ylläpito vaatii kuitenkin monien asioiden huomioimista.

Tähän käsikirjaan olemme koonneet ohjenuoria viljelijäryhmien perustamiseen ja ylläpitoon sekä tilannetajuisuuden kehittämiseen. Ohjeet perustuvat Hiiliviljelyä tilannetajuisesti (HITTI) -hankkeen viljelijäpienryhmien kokemukseen vuosilta 2022–2024.

Ohjeet ovat sovellettavissa organisaatioiden pienryhmien, neuvojen ja itenäisten viljelijäryhmien tarpeiden mukaan.

Toivotamme teille hyviä hetkiä tilannetajuisen viljelypäätösten kehittämisen parissa,

Soja Sädeharju ja Juliane Boy

1. Tilannetajuisuus uudistavan viljelyn ytimessä

1.1

Uudistavan viljelyn yleiset kriteerit

Uudistava viljely on viljelijää ja ympäristöä hyödyttävä tapa tuottaa ruokaa. Se parantaa maan kasvukuntoa, lisää hiilensidontaa ja tukee luonnon monimuotoisuutta. Hiiliviljely on osa uudistavaa viljelyä, ja sen avulla maanviljelijä voi hillitä ilmastonmuutosta. Hyväkuntoinen peltomaa tuottaa varmemman sadon ja vähentää riippuvuutta ostopanoksista. Näin paranee huoltovarmuus koko yhteiskunnassa.

Tärkeää on paitsi se, mitä tehdään, myös se, miten tehdään. Uudistava viljely on joustava tapa käyttää hyvien viljelykäytäntöjen monipuolista kokoelmaa tilannetajuisesti, eli kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivalla tavalla.

BSAG on luonut uudistavan viljelyn kriteeristön yhteistyössä Carbon Action -alustan yritysten, tutkijoiden ja viljelijöiden kanssa. Uudistavalle viljelylle ei ole omaa sertifikaattia, ja kuka tahansa voi ryhtyä uudistavan viljelyn oppimismatkalle.

Uudistavan viljelyn yleiset kriteerit

1. Osaamista ja toimintaa kehitetään jatkuvasti
2. Peltomaan kasvukuntoa parannetaan ja ylläpidetään tavoitteellisesti
3. Maanpäällistä ja maanalaista luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan suunnitelmallisesti
4. Viljelykierto on monipuolista
5. Ympärivuotinen, elävä kasvipeitteisyys on maksimoitu
6. Maan muokkaus on minimoitu
7. Ravinteiden käyttö perustuu kasvin tarpeeseen ja nojaa orgaanisiin lannoitteisiin ja biologiseen typensidontaan
8. Kasvinsuojeluaineiden käyttö on minimoitu

1.2

Keskeiset käsitteet uudistavassa viljelyssä

Uudistava viljely

Viljelytapa, jolla ruoantuotannon yhteydessä pyritään jatkuvasti ja kokonaisvaltaisesti parantamaan maaperän kasvukuntoa, vesiensuojelua ja ekosysteemien tilaa.

Hiili- viljely

Viljelytapa, jolla pyritään lisäämään hiilen sidontaa ja pitkäaikaista varastoitumista maaperään sekä vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä ruoantuotannon yhteydessä.

Tilannetajuinen viljely

Tilannetajuisuus viljelyssä tarkoittaa viljelymenetelmien joustavaa käyttöä tilanteen vaatimalla tavalla, samalla kokemuksista oppien ja viljelymenetelmiä kehittäen.

1.3

Hiiliviljelyn ja uudistavan viljelyn aineettomat hyödyt

Monelle viljelijälle aineettomat hyödyt merkitsevät paljon. Aineettomat hyödyt ovat asioita, jotka vaikuttavat viljelijän hyvinvointiin ja sitä kautta kokonaistalouteen. Näitä hyötyjä on usein vaikea mitata rahassa.

Viljelijän kannattaa haastaa omaa ajatteluaan ja esittää itselleen kysymyksiä: Miksi teen juuri näin? Onko tarvetta muuttaa jotakin toiminnassani?

Viereiseen listaan on koottu viljelijähaastatteluista esille tulleita esimerkkejä aineettomista hyödyistä, joita uudistavan viljelyn tai hiiliviljelyn kautta voi saavuttaa.

***”On ollut hienoa päästä käymään kaikilla tiloilla.
Kun kollegiaalisuus on kapeaa, on tärkeää tavata toisia.
Vertaistuen ja ajatusten vapaa vaihto,
ilman että on lukittu ja pitää tehdä sitä tätä tuota,
on hedelmällistä.”***

HITTI-hankkeen viljelijä

Aineettomia hyötyjä

Henkinen hyvinvointi

Työn mielekkyys

Maan kasvukunnon parantuminen

Esteettisyys, vihreys

Ajan säästö

Uudet ajatukset, ajattelun ja toimintatavan muutos

Tiedon jakaminen, vuorovaikutuksen lisääntyminen

Luonnon monimuotoisuuden lisääntyminen

Maanviljelyn imagon parantuminen

Tilannetajuinen laidunnus: eläinten käsiteltävyyden ja työturvallisuuden parantuminen

2. Vaiheistettu ohje pienryhmätoimintaan

Vaihe 1	Tavoitteen kiteyttäminen	Mitä toiminnalla pyritään saamaan aikaan? Alueellisen yhteistyön lisäämistä, toimenpiteen pilotointia tai kehittämistä, osaamisen vahvistamista vai jotakin muuta? Huolellinen pohjatyö on tärkeää hankkeen onnistumisen kannalta.
Vaihe 2	Ryhmän kokoaminen	Toiminnalle määritelty tarkoitus ohjaa ryhmän kokoamista. Tiettyä toimenpidettä kehitettäessä tilojen samankaltaisuus on edellytys. Alueelliset pilotit vaativat sijainnin huomioimista. Sitoutuminen yhteiseen toimintaan on tärkeää.
Vaihe 3	Ryhmän käytäntöjen sopiminen	Yhteisten viestimiskäytäntöjen, vastuiden, roolien ja pelisääntöjen sopimiseen kannattaa käyttää alussa aikaa. Alustava suunnitelma tulevista tapaamisista ja tapahtumista kannattaa tehdä hyvissä ajoin. Selkeän ja toimivan toimintakulttuurin luomiseen on hyvä panostaa.
Vaihe 4	Toimenpiteiden suunnittelu	Mitä toimia tarvitaan tavoitteeseen pääsemiseen? Toimenpiteiden tulee olla toteutettavissa niin resurssien kuin aikataulunkin puolesta. Suunnittelua täytyy tehdä koko ryhmän tasolla, sekä jokaisen viljelijän kohdalla. Viljelijän on hyvä miettiä, miten hän toteuttaa sovitut toimet tilallaan käytännössä.
Vaihe 5	Toteutus ja havainnointi	Monissa tapauksissa jonkin uuden asian testaaminen kannattaa toteuttaa pilottimaisesti. Havainnointi ja dokumentointi ovat oppimisen perusta ja näin ollen keskeinen osa tilannetajuista toimintaa. Tilannetajuisuus edellyttää myös suunnitelmien muuttamista tarvittaessa.
Vaihe 6	Arviointi ja oppien hyödyntäminen	On tärkeää pysähtyä arvioimaan toimintaa ja opittua niin yksilön, ryhmän kuin koko toiminnan näkökulmasta: Mitä on opittu? Mikä on toiminut? Mikä ei ole toiminut tai vaatii kehittämistä? Seuraava luonteva askel voi olla oivallusten tai uusien käytäntöjen vieminen osaksi tilan toimintaa ja/tai oppien jakaminen laajemmalle joukolle.
Vaihe 7	Jatkosta sopiminen	Mikäli pienryhmätoimintaa halutaan jatkaa, voi olla tarve: 1. palata tarkoituksen uudelleen määrittelyyn, 2. päivittää ryhmän jäsenet, 3. ryhmän käytäntöjen tarkistamiseen ja 4. jatkotoiminnan suunnitteluun. Mikäli toiminta sai alkunsa hankkeesta, joka on päättynyt, on hyvä valmistella ryhmää itsenäiseen ylläpitoon.

VAIHE 1

Tavoitteen kiteyttäminen

Jotta toiminnalle saadaan pitävä pohja, on vastattava kysymykseen:
Mitä lisäarvoa toiminnalla pyritään saamaan aikaan? Miksi?

Määrittele yksi tavoite, joka voi olla alueellisen yhteistyön lisäämistä, jonkin toimenpiteen kehittämistä, osaamisen vahvistamista tai jokin muu.

Alueellinen yhteistyö	Keiden tai minkä tahojen välistä yhteistyötä tarvitaan ja miksi?
Toimenpiteen kehittäminen	Mitä toimenpidettä halutaan kehittää? Mitä toimenpiteestä halutaan oppia ja miksi?
Osaamisen tai tiedon lisääminen	Mitä osaamista tai tietoa halutaan lisätä, kuka sitä tarvitsee ja miksi?
Joku muu, mikä?	

Määrittele jo suunnitteluvaiheessa tavoite myös kehitystyön jatkolle
Onko kyseessä kertaluontoinen hanke, vai pyritäänkö pysyvään toimintaan?

Hyvä pituus kertaluontoiselle kehitystyölle on minimissään 2–3 kasvukautta. On hyvä varata myös aikaa suunnittelulle ja reflektoinnille ennen ja jälkeen toimenpiteen. Tällöin koko toiminnan pituudeksi voi muodostua 2,5–3,5 vuotta.

Käynnistämiseen on varattava hyvin aikaa!

Toiminta kannattaa käynnistää syyskaudella esim. lokakuussa, jolloin ryhmän kokoamiseen ja alkusuunnitteluun voi hyödyntää talvikautta.

Pohjatyö on ensisijaisen tärkeä hyvin onnistuneen hankkeen kannalta.

Esimerkki

HITTI-hankkeen Uudenmaan pienryhmässä oli tavoitteena kehittää hiiliviljelytoimenpiteistä vihreiden viikkojen maksimointia.

VAIHE 2

Ryhmän kokoaminen

Toiminnalle määritelty tavoite ohjaa ryhmän kokoamista.

Alueellinen yhteistyö	Huomioi tilojen sijainti toisiinsa nähden
Toimenpiteen kehittäminen	Huomioi tuotantosuurta – tiettyä toimenpidettä kehitettäessä tilojen samankaltaisuus voi olla merkityksellistä
Osaamisen tai tiedon lisääminen	Huomioi ryhmän lähtötaso
Joku muu, mikä?	

Huomioi ryhmän koko

Luottamuksellisuus ryhmässä on oppimisen edellytys. Liian suuri ryhmä voi vähentää vuorovaikutusta. Liian pieni ryhmä voi näivettää osallistumishalukkuutta.

Sopiva ryhmäkoko on tavoitteesta riippuen 6–12 tilaa.

Ryhmän kokoaminen voi tapahtua joko kutsumalla, hakemalla tai itseksään järjestäytymällä. Tärkeintä on osallistujien sisäinen motivaatio osallistua hankkeeseen. Pienryhmään mukaan hakeminen voi olla hyvä tie sitouttaa ryhmän toimintaan.

Heti alussa on hyvä kertoa, mitä osallistujilta odotetaan ja karkea arvio miten paljon osallistuminen vie aikaa. Näin hakija tietää onko omat resurssit toimintaan lähtemiseen sopivat.

Tarkkaile myös toiminnan kestävyyttä ottamisen ja antamisen näkökulmasta. Onko työmäärä ja koettu lisäarvo tasapainossa? Palkkio on toinen hyvä tapa sitouttaa toimintaan ja yhteistyösopimus tekee asioista selkeää.

”Ryhmän henki on hieno, just näin kun pitäisi olla; eri ikäryhmät, eri eläimet, vaihdamme ajatuksia. Enemmän tällaista Suomessa.”

HITTI-hankkeen viljelijä

VAIHE 3

Ryhmän käytäntöjen sopiminen

Roolit	<p>Kuka vetää ryhmää? Ryhmällä voi olla yksi pysyvä vetäjä tai vetovastuu voi kiertyä, jolloin vuoro vaihtuu sovituin väliajoin.</p> <p>Vetovastuun voi myös jakaa parin kanssa, esim. niin, että toinen koordinoi kokonaisuutta ja toinen hoitaa substanssiasiat. Vetopareina voivat toimia esim. hanketyöntekijä ja viljelijä tai viljelijä ja neuvoja (ryhmäneuvonta).</p>	
Vastuut	<p>Mitä kuuluu vetäjän vastuisiin? Koollekutsuminen, tiedottaminen, tapaamisten käytännön järjestelyt ja/tai luotsaaminen.</p>	<p>Mitä kuuluu ryhmäläisen vastuisiin? Sitoutuminen ryhmän toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen, ryhmän kutsuminen tilalleen toimintakauden aikana.</p>
Yhteiset pelisäännöt vuorovaikutukseen	<p>Millaisessa ryhmässä jäsenet viihtyvät? Kuinka ryhmä kasvattaa ja ylläpitää mielekästä toimintaympäristöä?</p>	
Viestinnän tavat	<p>Mitä kanavia käytetään yhteydenpitoon? Esim. Whats App, Facebook, Padlet, Teams, Slack, Zoom, Google Meet</p>	
Kokoontumiset	<p style="text-align: center;">+</p> <p>Etä-tapaamiset</p> <p>Vievät vähemmän aikaa ja mahdollistavat joustavat tapaamiset.</p> <p>Sopivat esim. kahvitunteihin ja livetapaamisten välisparrailuun.</p>	<p style="text-align: center;">-</p> <p>Voivat heikentää vuorovaikutteisuutta ja passivoida</p> <p>Turtuminen tietokoneella olemiseen.</p>
	<p>Lähi-tapaamiset</p> <p>Mahdollistavat paremman vuorovaikutuksen.</p> <p>Voivat voimaannuttaa, vahvistaa luottamusta ja ryhmän yhteenkuuluvuudentunnetta.</p>	<p>Kaikille sopivia aikoja voi olla vaikea löytää.</p> <p>Keskusteluaiheet rönsvävät helposti.</p>

Ryhmän toiminnan alkaessa on tärkeää sopia **yhdessä** rooleista, vastuista ja viestintätavoista. Selkeys palvelee kaikkia ja ennaltaehkäisee jännitteitä. Ryhmän toimivuus on jokaisen vastuulla.

Ryhmän kokoontumisista kannattaa tehdä hyvissä ajoin alustava suunnitelma, jota päivitetään esim. puolen vuoden välein. Suunnitelmaan on hyvä sisällyttää tapaamisten aiheet ja päivämäärät, mahdolliset tapahtumat, esimerkiksi webinaarit, pellonpiennarpäivät ja opintomatkat.

Tapaamisilla on hyvä olla vetäjä, aihe ja suunnitelma ajan käytöstä. Erityisesti ohjeet etänä osallistumiseen ovat tärkeitä. On hyvä kertoa, miten keskusteluun osallistutaan, pidetäänkö kamerat auki, miten sovellusta käytetään jne. Ryhmän toiminnassa suosittellemme yhdistelemään etä- ja läsnätapaamisia tilannetajuisesti.

Halutessaan ryhmä voi myös luoda yhteiset pelisäännöt, löydät tähän lisätietoa kohdasta 3.3.

VAIHE 4

Toimenpiteiden suunnittelu

Toimenpiteitä suunnitellessa kannattaa jatkuvasti pitää mielessä toiminnan tavoite.
Alla esimerkkikysymyksiä, jotka voivat auttaa toiminnan suunnittelussa.

Toteutettavuus	Mitä toimia on mahdollista ja mielekästä toteuttaa?
Yhteisten toimenpiteiden suunnittelu	Mitä toimia tarvitaan tavoitteeseen pääsemiseen? Tarvitaanko johonkin aiheeseen liittyvää koulutusta? Miten jotakin asiaa mitataan, seurataan, havainnoidaan tai dokumentoidaan? Kuka tiedon omistaa ja/tai luvittaa?
Tilakohtainen toimenpiteiden suunnittelu	Tarvitaanko tukea yksilöllisten viljely- tai laidunnussuunnitelmien tekoon? Miten mittaukset, seurannat ja havainnointi käytännössä toteutetaan tilalla – millä lohkoilla? Miten tuloksia saadaan dokumentoitua?
Resurssit	Mitä resursseja toimet vaativat? Kuka vastaa kustannuksista? Tehdäänkö hankintoja yksin/yhdessä?

Toimenpiteitä suunnitellessa kannattaa jatkuvasti pitää mielessä toiminnan tavoite (vaihe 1.).

Toimenpiteiden tulee olla realistisia niin resurssien kuin aikataulunkin puolesta, sekä riittävän yksityiskohtaisesti suunniteltuja.

Osa suunnittelusta on ryhmän yhteistä suunnittelua ja osa taas tilakohtaista itsenäistä suunnittelua. Suunnittele, kuinka toteutat yhdessä sovitut toimenpiteet tilallasi. Jokaisen tulee tietää, millaisia toimenpiteitä hänen tulee tehdä, ja kuka on vastuussa mahdollisista kustannuksista.

Esimerkki

Pirkanmaan ryhmässä tavoiteltiin "rotaatiolaidunnuksen kehittämistä", jolloin kaikille yhteisiksi toimenpiteiksi asetettiin Holistic Management -koulutus sekä havainnoinnin tehostaminen mittalaitteiden, skannausten ja maaperäanalyysien avulla. Laidunnusta varten jokainen teki oman tilakohtaisen laidunnussuunnitelman ja testasi tilannetajuista rotaatiolaidunnusta omalla tilallaan.

VAIHE 5

Toteutus ja havainnointi

Uuden asian testaaminen kannattaa aloittaa rajatussa mittakaavassa. Toteutuksen tulee pohjautua käytettävissä oleviin resursseihin, kuten aikaan, rahaan ja koneistoon. Osa toteutuksesta on todennäköisesti ryhmän yhteistä toimintaa ja osa taas tilakohtaisia, itsenäisesti tehtäviä toimia.

Muista!

Havainnointi

Havainnointia voi tehdä aistinvaraisesti – miltä näyttää tuoksu tai tuntuu? Voit myös tehdä erilaisia aistinvaraisia testejä, kuten esimerkiksi MARA- tai lierotesti.

Myös teknologia-avusteiseen havainnointiin on monenlaisia työkaluja, esimerkiksi satelliittikuvat, satokartat ja erilaiset maaperäsensorit. Katso lisää kohdasta 3.4.

Dokumentointi

Dokumentointi kannattaa tehdä itselle ja ryhmälle sopivalla tavalla.

Whats App -ryhmissä voi jakaa kuvia ja havaintoja, samalla ne jäävät talteen keskusteluhistoriaan. Jos muistiinpanot halutaan jäsenellä ja kytkeä paikkatietoon, voidaan käyttää esimerkiksi erilaisia lohkokirjanpito-ohjelmistoja.

Perinteinen ruutuvihkokin toimii. Tärkeintä on, että havaintoja, tuloksia ja ajatuksia dokumentoidaan johonkin.

Tilannetajuisuus

Tilannetajuisessa viljelyssä on kyse kehittämisprosessista, jossa viljelymenetelmiä ja päätöksiä sopeutetaan vallitseviin olosuhteisiin vertaisoppimisen ja jatkuvan havainnoinnin sekä arvioinnin avulla.

Ei ole tarkoitus toteuttaa suunnitelmia robotin lailla. Suunnitelmia voi ja kuuluukin tarvittaessa muuttaa.

Vaikka huolellinen suunnittelu on onnistumisen edellytys, on tärkeää tarvittaessa muuttaa toimintaa tilannetajuisesti. Tilannetajuisuus kehittyy kokemuksen ja aktiivisen havainnoinnin myötä.

Oppiminen ja havainnointi tehostuu kun sitä tekee ryhmässä. Otollisia tapaamisten aiheita voivatkin esimerkiksi olla kasvukauden ajankohdan mukaan jokin havainto, mittauslukema tai opitun jakaminen.

Myös dokumentointi on tärkeää, sillä edellisten vuosien kasvuston tai maaperän aistinvaraisia havaintoja voi olla yllättävän vaikea muistaa. Muutosten havaitsemiseksi ja oppimisen kannalta voi olla erityisen antoisaa vertailla eri vuosien tuloksia.

**”Ajattelun kehittyminen oli hyvä asia!
Oppi kiinnittämään huomiota tilannetajuisesti herkemmin asioihin, jotka vaativat huomioimista.”**

HITTI-hankkeen viljelijä

VAIHE 6

Arviointi ja oppien hyödyntäminen

On tärkeää pysähtyä arvioimaan toimintaa ja opittua niin yksilön, ryhmän kuin koko toiminnan näkökulmasta: Mitä on opittu? Mikä on toiminut? Mikä ei ole toiminut tai vaatii kehittämistä?

Yksilön opit ja toiminnan arviointi	Ryhmän opit ja toiminnan arviointi
<p>Mitä olet oppinut ja oivaltanut?</p> <p>Kuinka jaat oppimaansasi ja tuloksiasi ryhmälle?</p> <p>Mitä voit oppia ryhmältä?</p> <p>Yksilön kannattaa tehdä jatkuvasti jonkinlaista toiminnan ja oppimisen arviointia.</p> <p>Onnistuuko suunniteltujen toimenpiteiden toteutus tilalla vai tarvitseeko tehdä tilannetajuisia muutoksia suunnitelmaan? Näin varmistetaan resurssien järkevä käyttö tärkeisiin ja hyödyllisiin asioihin.</p>	<p>Miten ryhmä kokoaa yhdessä opittua?</p> <p>Kuinka ryhmä tukee yksilöiden oppimista?</p> <p>Onnistuiko toimenpiteiden toteutus?</p> <p>Tarvitseeko toimenpiteitä muuttaa tai muokata?</p> <p>Lisäksi ryhmän kannattaa ainakin kerran kasvukaudessa pysähtyä tarkistamaan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Miten ryhmän toiminta koetaan?• Onko jotain kehitettävää?• Palveleeko toiminta edelleen tarkoitusta ja jäseniään? <p>Myös toiminnan loppuun tai jatkoa harkittaessa on tärkeää käydä lävitse palautteita, kokemuksia ja oppeja.</p>

Säännöllinen toiminnan arviointi on tärkeää, jotta voidaan varmistaa mennäänkö oikeaan suuntaan ja tehdä tarvittavia korjausliikkeitä. Toisaalta, jonkin yhteistyön päättyessä, on hyvä varata aikaa koko yhdessä kuljetun matkan arviointiin ja kokemusten jakamiselle.

Arvioinnista seuraava luonteva askel voi olla oivallusten tai uusien käytäntöjen ottaminen käyttöön koko tilalla ja/tai oppien jakaminen laajemmalle joukolle.

”Päätöksentekoa on hyvä kehittää yhdessä. Pelko epäonnistumisesta vaikeuttaa päätöksentekoa, joten riskien hallinta on tärkeää. Iso taloudellinen riski voi olla vaikea päätettävä!”

HITTI-hankkeen viljelijä

Oppien hyödyntäminen

Miten ryhmä hyödyntää kerrytettyä osaamistaan tai saavutettuja tuloksia?

Voisiko osaamista tai uutta tietoa toteuttaa arjessa tai jatkokehittää?

Kuinka tietoa tai oppeja jaetaan muille?

VAIHE 7

Jatkosta sopiminen

Ryhmän kehitystyön ei tarvitse jäädä hankeajkaan.
Halutessaan ryhmä voi jatkaa valitsemallaan tavalla.

Alueellinen yhteistyö	Miten yhteistyö jatkuu?
Toimenpiteen kehittäminen	Saatiinko riittävästi tietoa vai kehitetäänkö lisää?
Osaamisen tai tiedon lisääminen	Tarvitaanko uutta osaamista?
Joku muu, mikä?	Halutaanko lähestyä samaa tavoitetta toisesta näkökulmasta?

Jatkoa valmistellessa voi olla tarve palata vaiheisiin 1–4:

1. Tarkoituksen uudelleen määrittely
2. Päivitys ryhmän jäsenistöön. Onko jollakin tarve jäädä pois tai halutaanko uusia jäseniä ryhmään?
3. Ryhmän käytäntöjen tarkistaminen
4. Jatkotoiminnan suunnittelu

Keskustelu jatkosta kannattaa käynnistää hyvissä ajoin. Etenkin jos ryhmän toimintaa on ohjattu ja koordinoitu hankkeen toimesta, on tärkeää tukea ja opastaa itsenäiseen ryhmän ylläpitoon.

Hanketoiminta voi jatkua niin, että työstämistä tehdään mahdollisesti uudesta näkökulmasta, tai sitten ryhmä voi jatkaa itsenäisesti ilman hankekytköstä.

Ryhmä saattaa myös jäädä elämään vähemmän tavoitteellisena vertaistuen verkostona, jonka toiminta muistuttaa kaveriporukan vuorovaikutusta.

”Parasta on ollut laidunnus, miten paljon saanut vinkkejä ja ideoita laidunnukseen. Ja kun on saanut vinkkiä miten tehdä omannäköistä tilaa ja omaa elämää, se auttaa hyvinvointiin.”

HITTI-hankkeen viljelijä

Esimerkki

Pirkanmaan ja Uudenmaan pienryhmät kehittävät tilannetajuisia hiiliviljelytoimia

Vaihe 1

Tarkoituksen määrittäminen

Haluttiin pilotoida alueellisesti hiiliviljelyn toimenpiteiden kehittämistä tilannetajuisesti. Yksi toimenpiteistä oli vihreiden viikkojen maksimointi ja toinen tilannetajuinen laidunnus.

Tarkoitus oli saada aikaan samasta aiheesta kiinnostuneiden viljelijöiden alueellinen ryhmä, jossa kehitettäisiin myös jatkossa toimenpiteitä ja toimittaisiin esimerkkituloja ja kokemusten eteenpäin viejinä muille. Hanke toimi ajalla 1.3.2022–15.10.2024.

Vaihe 2

Ryhmän kokoaminen

Rajaus tehtiin maakunnittain ja ryhmän koko oli kuusi tilaa per maakunta. Kokoaminen tapahtui kutsuamalla pilottihankkeeseen mukaan tuttuja ja tuttujen tuttuja viljelijöitä henkilökohtaisesti.

Uudellamaalla haettiin kasvinviljelytiloja. Ryhmä pyrki maksimoimaan vihreät viikot, eli ympärivuotistaan aidon vihreän kasvipeitteisyyden uudistavan viljelyn oppien mukaisesti.

Pirkanmaalla haettiin eläimiä laiduntavia tiloja. Kokoontulo oli lopulta kaksi lypsykarjatilaa, kolme liha- ja yksi sekä lampaista että lihakarjaa laiduntava tila. Tavoitteena oli oppia uutta tilannetajuisesta laidunnuksesta ja kehittää sitä omilla tiloillaan.

Vaihe 3 Ryhmän käytäntöjen sopiminen

Ryhmien toiminta ja käytännöt hioutuivat matkan varrella. Ryhmiä veti hankeorganisaation puolesta yksi henkilö kerrallaan, mutta ryhmien vetäjät vaihtuivat työntekijämuutosten vuoksi kummassakin ryhmässä.

Tapaamisia pidettiin sekä etänä että läsnä. Ryhmät käyttivät aktiivisesti WhatsApp-keskustelua yhteydenpitoon. Haasteeksi muodostuivat hankkeen väljät raamit ja sopivien tapojen etsiminen, jolloin koko toiminta eli jatkuvasti. Hyvä oppi oli, että olisi parasta sopia alussa selkeät säännöt ja toimenpiteet, tapaamiset ja tavoitteet.

Uudenmaan ryhmässä kaikki sattuiivat tuntemaan toisensa jo ennalta. Tämä nopeutti ryhmäytymistä. Pirkanmaan ryhmässä vain osa tunsivat toisensa, joten ryhmäytyminen vaati alkuun hieman enemmän tapaamisia ja aktiivisempaa vetämistä.

Vaihe 4 Toimenpiteiden suunnittelu

Molemmilla ryhmillä sama toimenpide oli havainnoinnin tehostaminen mittalaitteiden, skannausten ja maaperäanalyysien avulla. Tilat saivat käyttöönsä sääaseman, pohjavesianturin ja maanperäsensoreita.

Uudellamaalla suunniteltiin viljelykiertoa ja toteutettiin vihreiden viikkojen maksimointia viljelykasveja ja kerääjäkasveja yhdistellen.

Pirkanmaan ryhmän jäsenet saivat Holistic Management -koulutusta.

Laidunnusta varten tehtiin laidunnussuunnitelmat ja jokainen testasi omalla tilallaan tilannetajuisten rotatiolaidunnuksen menetelmää.

Tilannetajuisessa laidunnuksessa nurmi on tarkoitus jättää pidemmäksi ja lohkoja vaihdetaan tiheämmin kuin yleensä. Tässä ryhmässä syöttöaika oli päivä-vajaa viikko. Jokainen hankki omalle tilalleen sopivat välineet itse.

Vaihe 5 Toteutus ja havainnointi

Kokemuksia jaettiin ja omia havaintoja kerättiin WhatsApp-ryhmään. Pyrittiin myös pitämään tarkempaa kirjaa havainnoista ja niiden merkityksestä päätösten taustalla, mutta tässä se osoittautui haasteelliseksi.

Vaihe 6 Arviointi ja oppien hyödyntäminen

Koko hankkeen ja pienryhmätoiminnan arviointia toteutettiin mm. hankkeen loppupuolella ryhmähaastatteluiden muodossa. Todettiin, että hankkeen käynnistämiseksi ja ryhmätoiminnan suunnittelulle olisi pitänyt olla enemmän aikaa ennen ensimmäistä kasvukautta. Hanke alkoi vasta maaliskuussa 2022, aivan kasvukauden kynnyksellä.

Uudenmaan ryhmällä oli säännöllisiä iltateehetkiä etänä, jotka tarjosivat tilan verstaistuelle ja -oppimiselle, sekä kannustivat oman toiminnan reflektointiin ja oivallusten jakamiseen. Lisäksi järjestettiin teematapaamisia kasvatustien.

Pirkanmaan ryhmällä oli säännöllisiä aamukahvihetkiä etänä, jotka tarjosivat tilan vertaistuelle ja -oppimiselle, sekä kannustivat oman toiminnan reflektointiin ja oivallusten jakamiseen. Lisäksi järjestettiin muita teematapaamisia kasvatustien.

Vaihe 7 Jatkosta sopiminen

Molemmat ryhmät ovat ilmaisseet jatkavansa yhteydenpitoa WhatsApp-ryhmän kautta, sekä haluavansa jatkossakin järjestää tapaamisia. Ehdotettu on mm. kiertävää koollekutsujan roolia.

Osa ryhmien viljelijöistä on tekemisissä muutenkin paljon, ja vähintäänkin kynnys ottaa yhteyttä toisiinsa on tarvittaessa on matala.

3. Työkaluja pienryhmätoiminnan tueksi

3.1

Pienryhmän pelisäännöt

Yhteisten pelisääntöjen laatiminen voi luoda turvaa, selkeyttä ja lisätä ryhmässä toimimisen mielekkyyttä.

Pelisääntöjen sopiminen on syytä tehdä porukalla. On tärkeää, että jokainen ryhmän jäsen kokee säännöt sopiviksi ja voi niihin sitoutua. Ei siis kannata ottaa mistään valmista listaa sellaisenaan, vaan aina räätälöidä juuri kyseiselle ryhmälle sopivaksi.

Ohessa lista tekoälyn antamasta suosituksesta aikuisista koostuvan pienryhmän säännöiksi. Viereistä listaa voi käyttää inspiraationa tai pohjana ryhmän sääntöjen muodostamiseen. Muistakaa kuitenkin räätälöidä juuri teidän ryhmälle sopivaksi!

Kunnioita toisia

Kaikkien mielipiteitä ja näkemyksiä kunnioitetaan. Jokaisella on oikeus ilmaista ajatuksensa vapaasti, ja muiden on kuunneltava keskeyttämättä.

Aktiivinen osallistuminen

Jokainen osallistuu keskusteluun ja tehtäviin tasapuolisesti. Tämä rohkaisee kaikkia jakamaan omia ajatuksiinsa ja kokemuksiaan.

Luottamuksellisuus

Ryhmän jäsenten välillä vallitsee luottamuksellisuus. Kaikki keskustelut pidetään ryhmän sisällä, ellei toisin sovita.

Avoimuus

Kannustetaan avoimeen ja rehelliseen kommunikointiin. Jos jokin häiritsee tai aiheuttaa ongelmia, siitä tulisi keskustella avoimesti ryhmän kanssa.

Vastuunotto

Jokainen ryhmän jäsen on vastuussa omasta oppimisestaan ja osallistumisestaan. Ryhmän jäsenet auttavat toisiaan tarvittaessa.

Ajanhallinta

Pidetään kiinni sovituista aikatauluista ja tehtävistä. Tämä auttaa varmistamaan, että kaikki saavat tarpeeksi aikaa ja mahdollisuuden osallistua.

Positiivinen ilmapiiri

Pyritään luomaan kannustava ja positiivinen ilmapiiri, jossa virheistä oppiminen ja uusien asioiden kokeileminen ovat sallittuja ja jopa kannustettuja.

Joustavuus

Otetaan huomioon erilaiset oppimistavat ja tarpeet. Ryhmässä pyritään tarjoamaan erilaisia mahdollisuuksia oppimiseen ja osallistumiseen.

Arvostus

Arvostetaan erilaisia näkökulmia ja kokemuksia. Monimuotoisuus rikastuttaa oppimista ja keskustelua.

Palaute

Anna rakentavaa palautetta ja vastaanota sitä avoimesti. Palaute auttaa kaikkia kehittymään ja parantamaan oppimiskokemusta.

3.2

Näin järjestät johdetun tapaamisen

Valitse koollekutsuja

On hyvä, että joku ottaa vastuun tapaamisen järjestämisestä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että koollekutsujan pitäisi hoitaa kaikki asiat itse, vaan vastuita voidaan jakaa vaikkapa niin, että toinen henkilö vastaa tarjoiluista ja kolmas ohjelmanumeroista.

Koollekutsuja voi olla pysyvä, esimerkiksi hankkeen työntekijä. Vastuu voi myös kiertää henkilöltä toiselle.

Määritä tapaamisen aihe

Opimme hankkeessa, että tapaamiset, joissa on jonkinlainen sanoitettu aihe tai tekeminen, olivat houkuttelevampia kuin tapaamiset tapaamisen vuoksi. Järjestimme mm. keskustelun laidunnus-suunnitelmista, saunaillan, jaoimme havaintoja ja järjestimme pellonpiennarpäivän.

Tapaamiseen voi tuki liittyä paljon muutakin, kuten kahvittelua ja kuulumisten vaihtoa.

Varmista tarvittaessa ryhmältä palveleeko tapaamisen aihe heidän kiinnostuksiaan ja ryhmän tarkoitusta.

Suunnittele

Tarvitaanko tarkempaa suunnittelua aikataulun, kokoontumistilan tai verkkoalustan, kulkemisen tai ruokailun suhteen?

Kutsu

Lähetä kutsu ja kaikki tarvittavat tiedot riittävän ajoissa. Kerro ainakin paikka, aika, aihe ja mitä osallistujilta odotetaan.

Johda tapaamista

Vetäjä tukee ryhmää tapaamisen tavoitteen saavuttamisessa ja mahdollisessa aikataulussa pysymisessä, sekä pyrkii edistämään tasapuolisen osallistumisen mahdollisuuksia.

Vetäjänä voi toimia koollekutsuja tai joku muu henkilö, ja tämäkin rooli voi olla pysyvä tai kiertävä.

3.3

Näin järjestät asiantuntijapuheenvuoron sisältävän etätapaamisen tai webinaarin

Sovi ajankohta ja aihe

Lyö lukkoon ajankohta ja aihe kutsutun asiantuntijan kanssa.

Pyydä esitysmateriaali etukäteen.

Markkinoi

Markkinoi mahdollisimman ajoissa sopiville kohderyhmille.

Huolehdi tekniikasta

Webinaarin pitämiseen tarvitaan kaksi ihmistä, jotta toinen voi keskittyä huolehtimaan tekniikasta.

Ennen webinaarin alkua tarkistakaa tekniikan toimivuus kaikkien esittäjien kesken.

Kerro pelisäännöt

Kerro pelisäännöt esityksen alkuun:
Pidetäänkö kameraa ja mikrofonia päällä vai pois päältä, ja millä tavalla keskusteluun voi osallistua.

Huomioi aikataulu

Pidä kiinni aikataulusta ja pyri huomioimaan osallistujat.

Pyydä palautetta

Pyydä halutessasi osallistujilta palautetta webinaarin loppuun.

3.4

Työkaluja ja materiaaleja

Suunnittelu- työkalut

Lohkokohtainen maanhoitosuunnitelma

www.bsag.fi/materiaalit/lohkokohtainen-maanhoitosuunnitelma

Paikkatietoikkuna

kartta.paikkatietoikkuna.fi

Havainnointi- työkalut

BSAG:n tuottamat oppaat

www.bsag.fi/materiaalit/#uudistava-viljely/opus

Aistinvaraisia testejä

www.bsag.fi/wp-content/uploads/2022/09/Uudistavan-viljelyn-e-opisto_tehtavat.pdf

Canopeo

canopeoapp.com

Sentinel

www.sentinel-hub.com

Laidunnus- suunnittelu

Laidunnusopas

www.bsag.fi/materiaalit/laidunnusopas

Tilannetajuinen laidunnus -video

www.youtube.com/watch?v=dEh9P4FVw-go&list=PLQR4TnM0tYJBzfXd7I6rGwuWYllFAi-V35&index=3

Vihreiden viikkojen maksimointi

Kerääjäkasviopas

www.bsag.fi/materiaalit/kerajakasvit

Rikkakasviopas

www.bsag.fi/materiaalit/rikkakasviopas

Kiitokset

BSAG:n Hanketyöryhmä

Eija Hagelberg

Soja Sädeharju

Eliisa Malin

Jenni Jääskeläinen

Anne Nordling

Julia Pelin

Juliane Boy

Julia Kajas

**Lämmin kiitos
Uudenmaan ja Pirkanmaan
viljelijäryhmille!**

Ohjausryhmä

pj. Johanna Vanhatalo

vpj. Pieta Jarva
9/2024 asti Laura Höijer

Timo Sipiläinen

Arto O. Salonen

Jari Liski

Sari Peltonen

Pia Tynys

Liisa Hyttinen

Marja Oesch

Mikko Leikola

Aleksis Kyrö

Mika Hirvijoki

Erityisasiantuntija, Maa- ja metsätalousministeriö

Strateginen johtaja, Baltic Sea Action Group
Toimitusjohtaja, Baltic Sea Action Group

Professori, Taloustieteen osasto, Maat-metsät tdk, HY

Professori, Yhteiskunta- ja kauppatiet tdk, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimusprofessori, Ilmatieteen laitos

Johtava asiantuntija, ProAgria Keskusten liitto

Suunnittelupäällikkö, Uudenmaan liitto

Projektipäällikkö, Pirkanmaan liitto

Carbon Action -hiiliviljelijä, Pursilan tila, Hausjärvi

Carbon Action -hiiliviljelijä, Millolan tila, Lohja

Johtokunnan jäsen, MTK-Keskusliitto

Johtokunnan jäsen, MTK-Pirkanmaa

